

MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE

Temeljem članka 60. stavka 2. i članka 61. stavka 2. Zakona o osnovnom školstvu ("Narodne novine", broj 59/1990) ministar prosvjete i kulture donio je

PRAVILNIK

o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju

Članak 1.

Ovim pravilnikom uređuju se oblici integracije učenika s teškoćama u razvoju u osnovne škole, kriteriji prema kojima općinski organ uprave nadležan za poslove školstva odnosno organ uprave nadležan za poslove školstva grada Zagreba utvrđuje škole, uvjete i način osnivanja odgojno-obrazovnih grupa i razrednih odjela u kojima su integrirani učenici s teškoćama u razvoju i školovanje učenika s teškoćama u razvoju u posebnim školama, organizacijama socijalne skrbi ili drugim organizacijama.

Orijentacijska lista vrsta i stupnjeva teškoća u razvoju sastavni je dio pravilnika (Prilog 1.).

I. ŠKOLOVANJE UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U REDOVNOJ ŠKOLI

Članak 2.

Osnovno školovanje učenika s lakšim teškoćama u razvoju provodi se u osnovnoj školi prema organizacijskim oblicima koji osiguravaju njihovu potpunu ili djelomičnu integraciju.

Članak 3.

Općinski organ uprave nadležan za poslove školstva odnosno organ uprave nadležan za poslove školstva grada Zagreba utvrdit će osnovne škole u kojima će se realizirati oblici integracije iz članka 2. ovoga pravilnika.

Kriteriji prema kojima će se utvrditi škole iz stavka 1. ovoga članka sadržani su u republičkom pedagoškom standardu iz članka 10. Zakona o osnovnom školstvu.

Članak 4.

Potpuna odgojno-obrazovna integracija ostvaruje se uljučivanjem učenika s lakšim teškoćama u razvoju u razredni odjel osnovne škole, u pravilu od I. do IV. razreda.

U razredni odjel mogu se uključiti do tri učenika s teškoćama u razvoju, a takav odjel ne može imati sveukupno više od 25 učenika.

Učenik s teškoćama u razvoju iz stavka 1. ovoga članka svladava redovne ili prilagodene nastavne programe individualiziranim postupcima i posebnom dodatnom pomoći defektologa odgovarajuće specijalnosti.

Članak 5.

Prilagodeni program iz članka 4. ovog pravilnika je program primjeren osnovnim karakteristikama teškoće u djeteta, a u pravilu pretpostavlja smanjivanje intenziteta i ekstenziteta pri izboru nastavnih sadržaja obogaćenih specifičnim metodama, sredstvima i pomagalicama.

Prilagođeni program izrađuje učitelj u suradnji s defektologom odgovarajuće specijalnosti.

Posebna dodatna pomoć iz članka 4. ovoga pravilnika ostvaruje se u posebno opremljenom prostoru u školi, s defektologom odgovarajuće specijalnosti i trajnim ili povremenim uključivanjem u rehabilitacijske programe specijaliziranih organizacija.

Članak 6.

Za učenike sa senzoričkim i motoričkim oštećenjima (vida i sluha; tjelesna oštećenja sa cerebralnom paralizom) koji su integrirani na način iz članka 4. ovoga pravilnika, organizira se produženi stručni postupak ovisno o stupnju oštećenja u djeteta.

Produženi stručni postupak organizira se u posebnim odgojno-obrazovnim grupama nakon redovne nastave, a ostvaruju ga defektolozi odgovarajuće specijalnosti.

Broj učenika s teškoćama u razvoju u produženom stručnom postupku može biti od 6 do 10.

Program produženog stručnog postupka sastavni je dio prilagođenog programa i posebnog programa prema vrsti i stupnju teškoća u razvoju. Te programe donosi Ministarstvo prosvjete i kulture.

Članak 7.

Za učenike na stupnju lake mentalne retardacije organizira se i djelomična integracija u posebnim odgojno-obrazovnim grupama.

U posebnoj odgojno-obrazovnoj grupi učenici iz stavka 1. ovoga članka svladavaju dijelove nastavnog programa, a preostali program u matičnom razrednom odjelu.

Dijelove nastavnog programa koje učenici iz stavka 1. ovoga članka ne mogu svladati, svladavaju prema posebnom nastavnom planu i programu za učenike s lakom mentalnom retardacijom, a preostali program u matičnom razrednom odjelu uz maksimalnu individualizaciju.

Članak 8.

Rad u odgojno-obrazovnim grupama iz članka 7. ovoga pravilnika realizira se u specijaliziranoj učionici s primjerenom opremom prema republičkom pedagoškom standardu.

Programe u posebnoj odgojno-obrazovnoj grupi iz članka 7. ovoga pravilnika ostvaruju defektolozi odgovarajuće specijalnosti, a dijelove programa u matičnom razrednom odjelu učitelji.

Rehabilitacijske programe koji su sastavni dio posebnog nastavnog plana i programa za učenike s lakom mentalnom retardacijom iz članka 7. ovoga pravilnika ostvaruju defektolozi odgovarajuće specijalnosti u školi, posebnoj organizaciji odgoja i obrazovanja ili organizaciji socijalne skrbi.

Članak 9.

Rad defektologa u posebnoj odgojno-obrazovnoj grupi ostvaruje se :

1. kao rad sa stalnom grupom u specijaliziranoj učionici od 6 do 15 školskih sati do 3 dana tjedno;
2. kao rad s promjenljivom grupom tako što se u specijaliziranoj učionici prema utvrđenom rasporedu svakog dana preuzima učenike iz matičnih razrednih odjela.

Posebnu odgojno-obrazovnu grupu u pravilu, čine učenici podjednake obrazovne razine, a broj učenika u grupi može biti od 5 do 10.

U posebne odgojno-obrazovne grupe iz članka 7. ovoga pravilnika uključuju se, u pravilu, učenici s teškoćama u razvoju od V. do VIII. razreda temeljem odluke učiteljskog vijeća.

Članak 10.

Za učenike s organski uvjetovanim poremećajima u ponašanju može se zavisno od stupnja teškoće organizirati osnovno školovanje u posebnim razrednim odjelima pri osnovnoj školi.

U posebnim razrednim odjelima iz stavka 1. ovoga članka učenici svladavaju posebni program za učenike s organski uvjetovanim poremećajima u ponašanju, a ostvaruju ga defektolozi odgovarajuće specijalnosti.

Broj učenika u posebnom razrednom odjelu iz stavka 1. ovoga članka može biti od 5 do 10.

U redovnu osnovnu školu može se uključiti do 8% učenika s organski uvjetovanim poremećajima u ponašanju u odnosu na ukupan broj učenika škole.

Članak 11.

Učenici s teškoćama u razvoju uključuju se u jedan od integracijskih oblika iz članka 4, 6, 7. i 10. ovoga pravilnika na temelju rješenja općinskog organa uprave nadležnog za poslove školstva, odnosno organa uprave nadležnog za poslove školstva grada Zagreba, prema Pravilniku o upisu djece u osnovnu školu ("Narodne novine", broj 13/1991.)

Općinski organ uprave nadležan za poslove školstva, odnosno organ uprave nadležan za poslove školstva grada Zagreba, utvrdit će osnovne škole ili obvezati posebne organizacije na svom području koje će provoditi produženi stručni postupak iz članka 6. stavka 1. i škole u kojima će se ostvarivati integracijski oblici iz članka 7. i 10. ovoga pravilnika.

II. ŠKOLOVANJE UČENIKA S VEĆIM TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U POSEBNIM ORGANIZACIJAMA

Članak 12.

Za učenike s većim teškoćama u razvoju osnovno školovanje ostvaruje se u posebnim organizacijama odgoja i obrazovanja, a može se obavljati i u drugim organizacijama (zdravstva; socijalne skrbi i pravosuđa).

Učenici s većim teškoćama u razvoju su:

- učenici na stupnju lake mentalne retardacije s utjecajnim teškoćama u razvoju,
- učenici na stupnju umjerene i teže mentalne retardacije,
- učenici s oštećenjima vida i utjecajnim teškoćama u razvoju,
- učenici s oštećenjima sluha i utjecajnim teškoćama u razvoju,
- učenici s tjelesnom invalidnošću i utjecajnim teškoćama u razvoju,
- učenici s organski uvjetovanim poremećajima u ponašanju i utjecajnim teškoćama u razvoju,
- autistični učenici s utjecajnim teškoćama u razvoju.

Utjecajne teškoće iz stavka 2. ovoga članka su teškoće koje bitno smanjuju sposobnost djeteta za svladavanje odgojno-obrazovnog programa redovne osnovne škole.

U posebne odgojno-obrazovne organizacije uključuju se učenici s većim teškoćama u razvoju iz stavka 2. ovoga članka.

Članak 13.

U posebnim odgojno-obrazovnim organizacijama iz članka 12. ovoga pravilnika ostvaruje se odgojno-obrazovni i rehabilitacijski rad prema posebnim planovima i programima primjerenim potrebama i mogućnostima učenika s većim teškoćama u razvoju u skladu s republičkim pedagoškim standardom.

Posebni plan i program može biti modificirani redovni plan i program ili posebno strukturirani program ovisno o stupnju teškoća u razvoju, kojeg je sastavni dio program produženog stručnog postupka.

Planove i programe iz stavka 1. ovoga članka donosi Ministarstvo prosvjete i kulture, a ostvaruju ga defektolozi odgovarajuće specijalnosti.

U posebnim odgojno-obrazovnim organizacijama timski se rješavaju odgojno-obrazovne, zdravstvene, socijalne i druge potrebe učenika s većim teškoćama u razvoju. Tim čine liječnik i defektolog odgovarajuće specijalnosti, psiholog, fizioterapeut i socijalni radnik.

Članak 14.

U razrednom odjelu ili grupi broj učenika s većim teškoćama u razvoju, ovisno o vrsti i stupnju, može biti:

- a) za učenike na stupnju lake mentalne retardacije s utjecajnim teškoćama u razvoju od 5 do 9
- b) za učenike na stupnju umjerene i teže mentalne retardacije od 3 do 7
- c) za učenike s oštećenjima vida i utjecajnim teškoćama u razvoju od 5 do 8
- d) za učenike s oštećenjima sluha i utjecajnim teškoćama u razvoju od 5 do 8
- e) za učenike s tjelesnom invalidnošću i utjecajnim teškoćama u razvoju od 5 do 8
- f) za učenike s organski uvjetovanim poremećajima u ponašanju i utjecajnim teškoćama u razvoju od 5 do 10
- g) za autistične učenike s utjecajnim teškoćama u razvoju do 3.

Članak 15.

Za učenike s većim teškoćama u razvoju školovanje u posebnim odgojno-obrazovnim organizacijama može trajati do 21. godine života.

Učenici iz stavka 1. ovoga članka tijekom osnovnog školovanja mogu se istodobno i radno osposobljavati.

Članak 16.

Učenici s većim teškoćama u razvoju uključuju se u posebne organizacije odgoja i obrazovanja temeljem rješenja općinskog organa uprave nadležnog za poslove školstva, odnosno organa uprave nadležnog za poslove školstva grada Zagreba, prema Pravilniku o upisu djece u osnovnu školu ("Narodne novine", broj 13/1991.)

Članak 17.

Na dan stupanja na snagu ovoga pravilnika prestaje važiti Uputstvo o načinu uključivanja djece s većim teškoćama u psihičkom razvoju u posebne organizacije odgoja i obrazovanja ("Narodne novine", broj 9/1981.)

Članak 18.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana nakon objave u Narodnim novinama.

Klasa: 602-02-91/01-79

Urbroj : 532-02-4/ 1-91-03

Zagreb, 10. travnja 1991.

Ministar prosvjete i kulture

prof. dr. Vlatko Pavletić, v. r.

Prilog 1.

Pravilnika o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju

ORIJENTACIJSKA LISTA VRSTA I STUPNJEVA TEŠKOĆA U RAZVOJU

Vrste teškoća u razvoju su:

1. oštećenja vida
2. oštećenja sluha
3. poremećaji govorno-glasovne komunikacije i specifične teškoće u učenju
4. tjelesni invaliditet
5. mentalna retardacija
6. poremećaji u ponašanju uvjetovani organskim faktorima ili progredirajućim psihopatološkim stanjem
7. autizam
8. postojanje više vrsta i stupnjeva teškoća u psihofizičkm razvoju.

1. Oštećenje vida jest sljepoća i slabovidnost. Sljepoćom se smatra kada je na boljem oku s korekcijskim staklom oština vida 0,10 (10%) i manje te s centralnim vidom na boljem oku s korekcijskim staklom do 0,25 (25%), ali je vidno polje suženo na 20 stupnjeva ili manje.

Prema stupnju oštećenja sljepoća se dijeli:

- a) na potpuni gubitak osjeta svjetla (amauroza) ili na osjet svjetla bez projekcije ili na osjet svjetla s projekcijom svjetla;
- b) ostatak vida na boljem oku s korekcijskim staklom do 0,05 (5%) ili na boljem oku s korekcijskim staklom ostatak vida msnje od 0,10 (10%), ali sa suženjem vidnog polja na 20 stupnjeva ili manje;
- c) ostatak vida na boljem oku s korekcijskim staklom manjim od 0,10 (10%) ili ostatak centralnog vida na boljem oku s korekcijskim staklom do 0,25 (25%), uz suženje vidnog polja na 20 stupnjeva ili ispod 20 stupnjeva.

Sljepoćom u smislu potrebe edukacije na Brailleovom pismu smatra se ostatak vida na boljem oku s korekcijskim staklom do 0,05 (5%) ili bez obzira na oštrinu vida neosobnost čitanja slova ili znakova veličine Jaeger 8 na blizinu.

Slabovidnošću se smatra oština vida na boljem oku s korekcijskim staklom od 0,4 (40%) i manje. Prilikom određivanja najmenje vidne oštine i najveće dozvoljene vidne oštine na

boljem oku za pojedine kategorije sljepoće odnosno slabovidnosti smatra se ona vidna oštrina koja je označena za minimalnu odnosno maksimalnu. Na primjer, ako je vidna oštrina na boljem oku određena do 0,10 (6/60), tada se uzima kao mjerilo vidna oštrina 6/60 (0,10) a ne vidna oštrina od 0,09 odnosno 5/60. Ako postoji sljepoća na jednom oku, a slabovidnost na drugom oku, kategorija oštećenja određuje se uvijek prema funkcionalnoj sposobnosti boljeg oka.

2. Oštećenje sluha jest gluhoće i naglušost. Gluhoćom se smatra gubitak sluha od 81 decibel i više i kada se ni uz pomoć slušnih pomagala ne može cjelovito precipirati glasovni govor. Prema stupnju razvitka glasovnog govora, u kojem je nastao gubitak sluha, gluhoća se razvrstava na:

- a) gubitak sluha bez usvojene vještine glasovnog sporazumijevanja;
- b) gubitak sluha s usvojenom vještinom glasovnog sporazumijevanja.

Nagluhošću se smatra oštećenje sluha od 25 do 80 decibela na uhu s boljim ostacima sluha i kada je glasovni govor djelomično ili gotovo potpuno razvijen.

Prema stupnju oštećenja sluha i razvijenosti glasovnog sporazumijevanja, naglušost se razvrstava na:

- a) lakši gubitak sluha (linearne kontinuirane redukcije) od 25 do 35 decibela na uhu s boljim ostacima sluha, a pod prirodno povoljnim uvjetima slušanja spontano je usvojen glasovni govor bez značajnih odstupanja;
- b) umjereni gubitak sluha od 36 do 60 decibela na uhu s boljim ostacima sluha, a prije oštećenja sluha usvojena je vještina glasovnog sporazumijevanja;
- c) umjereni gubitak sluha (linearne kontinuirane redukcije) od 36 do 60 decibela na uhu s boljim ostacima sluha, a nije spontano i pod prirodno povoljnim uvjetima cjelovito svladan glasovni govor;
- d) teži gubitak sluha od 61 do 80 decibela, a prije oštećenja sluha usvojena je vještina glasovnog sporazumijevanja;
- e) teži gubitak sluha (linearne i selektivne redukcije) od 61 do 80 decibela na uhu s boljim ostacima sluha, a spontani razvoj glasovnog govora značajno je otežan, zbog čega je potreban sistematski demutizacijski proces izgradnje glasovnog govora.

Gubitak sluha procjenjuje se na temelju prosjeka praga sluha na govornim frekvencama (500 - 4000 Hz). Kad je u pitanju asimetrični gubitak sluha, procjena se vrši na temelju praga sluha na uhu s boljim sluhom. Kad su u pitanju granični slučajevi, ako postoji asimetrična naglušost ili naglušost na jednom, a gluhoća na drugom uhu, smetnja se svrstava u skupinu s težim oštećenjem.

3. Poremećajima govorno-glasovne komunikacije (glas, govor, jezik, čitanje, pisanje) smatraju se oni kod kojih je, zbog ireparabilnih organskih i funkcionalnih promjena u centralnom i perifernom neuromuskularnom sustavu, komunikacija govorom otežana ili ne postoji, pa je stoga potrebno osigurati primjerene uvjete za osposobljavanje i zaštitu.

Specifične teškoće u učenju su smetnje u području:

- čitanja (disleksija, aleksija),
- pisanja (disgrafija, agrafija) te
- računanja (diskalkulija, akalkulija).

4. Tjelesnim invaliditetom smatraju se oštećenja, deformacije, funkcionalne ili motoričke smetnje, zbog kojih je potrebna zaštita i osposobljavanje za život i rad pod primjerenim uvjetima.

Uzroci ovoga stanja jesu:

- oštećenja lokomotornog aparata,
- oštećenja centralnog nervnog sustava,
- oštećenja perifernog nervnog sustava,
- oštećenja nastala kao posljedica kroničnih bolesti drugih sustava.

5. Mentalnom retardacijom smatra se stanje u kojem je značajno otežano uključivanje u društveni život, a povezano je sa zaustavljenim ili nedovršenim razvojem intelektualnog funkcioniranja što je utvrđeno na osnovi medicinske, psihologijske, defektološke i socijalne ekspertize. Intelektualna razina ispitana mjernim instrumentima približna je kvocijentu inteligencije Wechslerova tipa od 0 do 69 ako nije utvrđena izrazita emocionalna labilnost.

Stupnjevi mentalne retardacije jesu:

a) laka mentalna retardacija, zbog koje treba, radi postizanja odgovarajućeg socijalnog funkcioniranja, osigurati primjerene uvjete za osposobljavanje. Kvocijent inteligencije približno je u rasponu od 50 do 69;

b) umjerena mentalna retardacija zbog koje treba, radi postizanja djelomičnog socijalnog funkcioniranja, osigurati primjerene uvjete za osposobljavanje u zadovoljavanju jednostavnih radnih aktivnosti. Kvocijent inteligencije približno se kreće u rasponu od 35 do 49;

c) teža mentalna retardacija, zbog koje treba, radi zadovoljavanja najjednostavnijih osnovnih osobnih potreba, komuniciranja s okolinom i obavljanja najjednostavnijih radnih aktivnosti, osigurati primjerene uvjete za rehabilitaciju, njegu i pomoć. Kvocijent inteligencije približno se kreće u rasponu od 20 do 34;

d) teška mentalna retardacija, koja zahtijeva trajnu njegu i zaštitu. Ovisno o stupnju sposobnosti može se primjerenom rehabilitacijom doseći razina najjednostavnijih navika. Kvocijent inteligencije približno se kreće u rasponu od 0 do 20.

6. Poremećaji u ponašanju za koje je na temelju medicinske, psihologijske, pedagoške i socijalne ekspertize, utvrđeno da su uvjetovani organskim faktorom ili progredirajućim

psihopatološkim stanjem zahtijevaju osposobljavanje za život i rad u primjerenim uvjetima te primjenjivanje odgovarajućih socijalno-zaštitnih oblika.

7. Autizam je stanje kod kojeg je došlo do poremećaja emocionalne stabilnosti, inteligencije, psihomotornih sposobnosti, verbalne i socijalne komunikacije. Osnovna znakovitost autizma je povlačenje u sebe, poremećaji glasovno-govorne komunikacije te nesvrhovita aktivnost i perseveracija.

8. Postojanje više vrsta i stupnjeva teškoća u psihofizičkom razvoju uključuje dvije ili više njih predviđenih ovom orijentacijskom listom.

Postojanje više vrsta teškoća uključuje jednu od njih izraženu u stupnju predviđenom ovom orijentacijskom listom i jednu ili više onih koje nisu izražene u stupnju određenom ovom listom, ali njihovo istodobno postojanje daje novu kvalitetu teškoća u razvoju.

Postojanje više vrsta teškoća uključuje dvije ili više njih, od kojih ni jedna nije izražena u stupnju određenom ovom orijentacijskom listom, ali njihovo istodobno postojanje zahtijeva primjerene u uvjete za školovanje i osposobljavanje.